

STAREȚUL ISAACHIE II DE LA OPTINA

Traducere de pr. prof. Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2014

CUPRINS

<i>Cuvântul Înaltpreasfințitului TEOFAN</i>	7
Cuvânt înainte	11
Capitolul I	13
Capitolul II	20
Capitolul III	23
Capitolul IV	40
Capitolul V	50
Capitolul VI	56
Bibliografie	69

STAREȚII DE LA OPTINA*

Editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei oferă creștinilor români o colecție de 14 volume numită „Cuvioși stareți de la Optina”.

De ce, oare, această inițiativă, care comportă multă muncă, dificultăți, timp și investiție materială? Răspunsul este simplu. Poporul cel drept-credincios are nevoie de „chipuri de pocăință”, așa cum rostește o rugăciune din canonul de pregătire pentru primirea Sfintei Împărtășanii. Poporul lui Hristos din România este însetat de „apa cea vie”, este înfometat după „pâinea cea spre ființă”.

„Chipuri de pocăință” găsim în viața sfinților din primele veacuri creștine, în viața sfinților cu care Dumnezeu a binecuvântat neamul românesc.

„Chipuri de pocăință” găsim, de asemenea, în viața bineplăcuților lui Dumnezeu care au odrăslit în sânul altor popoare. Cuvioșii Stareți de la Optina se numără printre aceste „chipuri de pocăință”, printre „geniile sfințeniei”, spre care se îndreaptă omul contemporan, în căutare de odihnă sufletească.

Intenția publicării unei colecții dedicate vieții mănăstirești de la Optina are și un alt scop, și anume: tot ceea ce s-a petrecut, ca viață monahală autentică timp de peste 100 de ani la Optina, se datorează influenței exercitate asupra Lavrei de Sfântul Paisie Velickovski de la Mănăstirea Neamț. În viața celor 14 stareți ai Optinei, canonizați de Biserica Ortodoxă Rusă în 1996, se descoperă amprenta geniului paisian.

După moartea Sfântului Paisie, ucenicii săi au mers în Rusia și, prin intermediul lor, s-a născut fenomenul numit

* Prolog la seria „Cuvioși stareți de la Optina”.

„Optina”. Timp de peste 100 de ani după moartea Sfântului Paisie Velicikovski, monahismul din Țările Române, din Rusia și din alte părți ale Bisericii Ortodoxe a fost influențat de lucrarea duhovnicească a Mănăstirii Neamț de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Vremurile au fost grele pentru Rusia în tot veacul XX, iar pentru România, nu tocmai ușoare. Influența vieții duhovnicești rezultate din lucrarea Sfântului Paisie s-a diminuat considerabil.

Redescoperirea Filocaliei prin traducerile Părintelui Dumitru Stăniloae, revigorarea monahismului atonit, traducerile din Sfinții Părinți, redobândirea libertății în spațiul Europei răsăritene după 1990 au oferit cadrul necesar redescoperirii cu mai multă vigoare a influenței Sfântului Paisie asupra vieții creștine ortodoxe.

Publicarea colecțiilor dedicate stareților Mănăstirii Optina se dorește a fi, așadar, și un omagiu adus Sfântului Paisie de la Neamț.

Prin intermediul acestei colecții, creștinul de azi intră în legătură cu un izvor de viață care-l adapă autentic în setea lui după sens, lumină, în setea lui după Dumnezeu. Viața și învățăturile stareților de la Optina arată, dincolo de locul și timpul în care ei au trăit, că existența omului fără Hristos și fără Evanghelie, fără Biserică, este un non-sens, o confuzie, o disperare fără leac. Spre stareții de la Optina, în veacul al XIX-lea și începutul veacului XX, se îndreptau, pentru cuvânt duhovnicesc, mulțimi de călugări, țărani și moșieri, prinți și intelectuali. De ce? Pentru că trăiau dramatic golul din ei și simțeau că la umbra sfinților de la Optina găseau izvorul umplerii vieții lor cu duh și adevăr.

Astăzi, omenirea trăiește și mai dramatic decât în veacurile XIX și XX tragedia singurătății, a disperării, a lipsei de libertate lăuntrică. Unde să alerge omul de azi pentru a-și regăsi echilibrul vieții interioare și, prin aceasta, să redescopere sensul existenței sale?

Răspunsul nu este și nu poate fi altul decât: HRISTOS. „*Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi.*” (Matei 11, 28) Numai trăirea întru Hristos umple existența omului.

Spre Hristos ne conduce Liturghia, ne conduce Filocalia, ne conduce bucuria lăuntrică a rugăciunii minții și a inimii, ne conduce lupta cu mândria, ne conduce iubirea de vrăjmași. Toate aceste căi ne conduc spre Hristos și călăuze îi avem pe cei ce au parcurs același drum: pustnicii din Egipt sau cei din Carpați, cuvioșii din Athos sau cei de la Optina.

Rog pe Dumnezeu să binecuvinteze strădania traducătorului, Părintele Profesor Teoctist Caia, și a ostenitorilor din cadrul Editurii și Tipografiei Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, care fac posibilă publicarea colecției „Cuvioși stareți de la Optina”.

Dumnezeu să te binecuvinteze și pe tine, cititorule al acestei cărți, conducându-te prin pocăință, rugăciune și iubire, la viața în Hristos, singura care-ți va oferi bucurii adevărate, libertate reală și lumină în viață.

† **TEOFAN**

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Mănăstirea Tuturor Sfinților, Bucium, Iași
Anul Domnului 2009, luna septembrie, ziua 5
Prăznuirea Sfântului Prooroc Zaharia

CAPITOLUL I

*„Prin ce își va îndrepta tânărul calea sa?
Prin păzirea cuvintelor Tale.”*
(Ps. 118, 9)

Arhimandritul Isaachie (în lume Ivan Nicolaevici Bobrakov) s-a născut în anul 1865, în satul Ostrov, județul Maloarhanghelsk, gubernia Orlov, într-o familie de țărani. Părinții săi erau oameni evlavioși și profund credincioși. Iubeau biserica, rugăciunea, iar pe copiii lor i-au educat în frica de Dumnezeu. Tatăl său, Nicolae Rodionovici Bobrakov, s-a născut în anul 1836 și, mai apoi, s-a nevoit la Sihăstria Optina, iar înainte de moarte a fost tuns în marea schimă, cu numele Nicolae. Nici Ivan Nicolaevici nu a ajuns prea curând la gândul să intre în mănăstire. Exemplul mult-stimatului său părinte și dorința lepădării de deșertăciunile lumii l-au făcut pe Ivan să-și închine viața slujirii lui Dumnezeu. Evlaviosul tânăr a intrat la Sihăstria Optina în anul 1884, la vârsta de 19 ani, când încă trăia cuviosul stareț Ambrozie. Mai târziu, starețul Nectarie povestea unei fiice duhovnicești cum a venit viitorul arhimandrit Isaachie la Optina:

„Fericitul Vasile – povestea el – l-a adus pe acesta la părintele Ambrozie și a zis: «Plecați-vă la picioarele sale! Acesta va fi ultimul arhimandrit de la Optina». Iar tânărul i-a spus: «Vei fi dat la chinuri». Mergând la trapeză, fericitul Vasile le spunea închinătorilor: «Plecați-vă înaintea ultimului arhimandrit de la Optina»”.

Această proorocie uimitoare, care mai apoi s-a împlinit, a arătat clar că, din tinerețe, toată viața arhimandritului

Isaachie a fost hotărâtă de Pronia Dumnezeiască spre o grea purtare de cruce, iar cununa muceniciei a fost pregătită chiar de atunci când nu se putea întrezări un asemenea sfârșit pentru înaintestătătorul unei mănăstiri.

Pe atunci, nu mulți dădeau atenție cuvintelor proorocești ale fericitului Vasile. Dar iată, le-a amintit starețul Nectarie, care în acea vreme, era ascultător rasofor și paraclisier în schit. În timpul persecuțiilor, și el a împărțit soarta înaintestătătorului de la Optina...

Starețul Ambrozie îl privea cu atenție și cu dragoste pe acest tânăr, prevăzând în persoana sa pe ultimul cârmuitor al mănăstirii în furtunile ce vor veni.

Părintele Ambrozie i-a dat binecuvântare înaintestătătorului mănăstirii, arhimandritul Isaachie (Antimonov), să-l primească pe Ivan Bobrakov la ascultare benevolă. Acesta a început să se ostenească pretutindeni unde era pus, având o purtare smerită și fiind tăcut. Dorea să viețuiască înaintea lui Dumnezeu în rugăciune și osteneli, și să rămână neobservat pentru alții, și să fie ultimul dintre ultimii. Proorocia fericitului l-a tulburat: „Dar cum să mai fiu și arhimandrit?! Nu, nu!... Asta, pentru alții...”. Și, trăind în mănăstire, mult timp nu a vrut să se numere nici măcar cu frații. Anii au trecut și, parcă, toți au uitat că el este ascultător și nu a amintit de aceasta nimănui.

El însă iubise atât de mult Optina, atât de mult se obișnuise cu dânsa, încât nici nu își putea închipui să o părăsească. Aceste locuri binecuvântate i-au devenit foarte dragi, această mănăstire din piatră albă, de lângă Jizdra cea liniștită, cu turnurile ei scunde, cu crucile de aur ce strălucesc în soare pe cupolele bisericilor, cu liniștea imensului cimitir, unde își dorm somnul de veci oamenii fericiți – monahii... Pădurea viguroasă înconjură mănăstirea cu schitul ei, care se ascundea în adânc...

Iar după râu, luncile! Ce bine și ce frumos era cu frații la cosit. Ce bine mergea coasa, ce strălucea la soare, se

lipea de spate halatul alb din pricina sudorii... Apăreau apoi căpițele înmiresmate de fân... Orice lucrare este frumoasă în mănăstire – să tai lemne, făcând cu frații rezerve pentru iarnă, să cureți cartofi la bucătărie, unde pe plită gălgâie oale imense, să frământți aluat într-o cadă uriașă, și toate acestea însoțite de rugăciune, așa cum învață stareții... Ascultătorul Ivan se ostenea cu multă sânguință la toate aceste ascultări. Curând a venit și la strană, a început să cânte, și vocea lui se potrivea de minune la cor, încât aceasta a devenit ascultarea sa de căpetenie.

A îndrăgit slujbele îndelungate și nu doar cânta, ci se îngrijea de ținerea slujbelor, de detaliile și caracteristicile lor. Avea o memorie minunată, dar nu numai pe cea a minții, ci, după cuvântul părinților, și „memoria inimii”.

Totdeauna, dar mai ales de sărbători și în Postul Mare, bisericile Optinei gemeau de închinători. Erau, în mare parte, oameni simpli – țărani, negustori, orașeni din toate păturile sociale și nu din locuri prea apropiate. Arhondaricul mănăstirii niciodată nu erau goale. Veneau aici preoți, monahi și monahii din felurite mănăstiri. Veneau militari – ofițeri și chiar generali... Sihăstria Optina era o mănăstire cu adevărat a poporului. Pe drumul de la Kozelsk, vizitiii făceau nori de praf cu caleștile lor, iar sticla de la uși pornea ca lanț de fulgere la soare. Erau și oaspeți importanți, care erau întâmpinați în dangăt de clopote, iar frații, în frunte cu înaintestătătorul, ieșeau pe malul Jizdrei, la bac...

Optina era cea mai îndrăgită mănăstire a Rusiei. Cauza principală erau marii ei stareți, înțelepți și înaintevăzători, mângâietori și învățători. Nimeni dintre cei veniți aici nu pleca „flămând și nemângâiat”.

În toamna anului 1891, împreună cu toată mănăstirea, Ivan Bobrakov a întâmpinat procesiunea care aducea sicriul starețului Ambrozie de la Șamordino, unde se sfârșise

după o boală îndelungată. Ploua și vântul bătea în rafale, dar lumânările celor ce duceau sicriul nu se stingeau. Când această impresionantă procesiune de înmormântare a străbătut satul Stenino, care este la o verstă distanță de Optina, era aproape întuneric... Deodată, s-a pornit dangătul clopotului celui mai mare din clopotnița Optinei. În această clipă, toți viețuitorii mănăstirii, în frunte cu cei doi arhimandriți, cu icoane și prapuri, au ieșit pe malul Jizdrei, peste care, cu acest prilej, s-a construit un pod provizoriu. Când sicriul a fost așezat în biserica „Intrarea Maicii Domnului în biserică”, au început să se slujească panihide. Și cei ce veneau cu sicriul și cei care l-au întâmpinat erau uzi de ploaie, rebegiți de frig, dar, după cum s-a văzut mai apoi, nimeni nu s-a îmbolnăvit.

Starețul Ambrozie a fost înmormântat lângă paraclisul construit deasupra mormântului învățătorului său, starețul Macarie. Ieromonahul Trifon (mai apoi mitropolit), care a intrat în Mănăstirea Optina odată cu Ivan Bobrakov, adică în anul 1884, a rostit un cuvânt mișcător și sincer la înmormântarea starețului, cu a cărui binecuvântare și-a început drumul său monahal.

„Întreaga ființă a Părintelui nostru era pătrunsă de dragoste – spunea el. Aceasta o poate mărturisii oricare dintre cei ce l-au cunoscut pe părintele Ambrozie. Dovada cea mai grăitoare este viața sa”. Mulți dintre ascultători aveau lacrimi în ochi. Într-un colț îndepărtat al bisericii, în mulțime, plângea și ascultătorul Ivan – doar și el primise binecuvântare de la adormitul stareț să rămână la Optina... Simțea și el, cu tot sufletul său, această grea pierdere.

În mai puțin de trei ani de la sfârșitul părintelui Ambrozie, Sihăstria Optina a fost lovită de o nouă pierdere – a plecat la Domnul, pe data de 22 august 1894, în vârstă de 85 de ani, înaintestătătorul ei, schiarhimandritul Isaachie (Antimonov). El nu a părăsit conducerea mănăstirii nici în ultima clipă, deși, după sfârșitul starețului Ambrozie, această

funcție devenise împovăraătoare: s-au diminuat veniturile, în mare parte venite din Schit, unde binefăcătorii, fiii duhovnicești ai acestuia, aduceau sume importante de bani. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, treburile au revenit din nou pe făgașul lor.

În luna iunie 1894, părintele Isaachie s-a îmbolnăvit grav. În luna iulie a cedat conducerea mănăstirii părintelui econom Xenofon. Starețul era liniștit cu duhul și își ducea suferințele cu răbdare.

Împreună cu alți frați, a venit la suferindul părinte înaintestătător și ascultătorul Ivan. Starețul l-a binecuvântat cu mâna lui slabă – deja nu se mai ridica și nici nu vorbea nimic, dar în ochii lui se vedea liniște și bunătate. Cum mor asceții... Chiar și moartea lor este o povață... Se întâmpla uneori ca Ivan să-i cerceteze pe monahii din spital. Da, și acolo poți să te întărești cu duhul, și acolo este locul rugăciunii și al nădejzii, nu numai locul suferințelor! Toate acesta se adunau în sufletul tânărului ascultător. Rugăciunea lui devenea tot mai puternică.

Începând cu data de 30 septembrie 1894, înaintestătătorul Optinei a fost numit arhimandritul Dositei (Silaev), adus aici de la Mănăstirea Iurievsk din Meșcirov, unde fusese înaintestătător. Părintele Dositei a fost tuns în monahism la Optina, unde a stat din anul 1851 până la plecarea lui la Meșcirov, în anul 1878. Avea acum 67 de ani și conducerea sa la Optina a trecut parcă neobservată. S-a străduit să păstreze aici totul așa cum a fost rânduit de părintele Isaachie. De aceea se părea că acesta continuă să conducă mănăstirea. În timpul arhimandritului Dositei, pe data de 17 decembrie 1897, după 13 ani de la intrarea în mănăstire, ascultătorul Ivan Bobrakov a fost trecut în rândul fraților mănăstirii. Curând, pe data de 7 iunie 1899, a fost tuns în monahism cu numele de Isaachie. În același an, pe data de 20 octombrie, a fost hirotonit ierodiacon.